

Zpráva o šetření ve věci výkonu sociálně-právní ochrany a kolizního opatrovnictví nezletilého Davida (nar. xxxx) Městským úřadem Vsetín

A. Shrnutí závěrů

Na základě podnětu paní A. zahájila moje tehdejší zástupkyně Mgr. Monika Šimůnková šetření postupu Městského úřadu Vsetín (dále jen „OSPOD“) při výkonu sociálně-právní ochrany a kolizního opatrovnictví nezletilého Davida (nar. xxxx). Podnět podala paní A. v zastoupení její klientky, matky Davida, paní B. B. Ode dne 1. července 2022 jsem převzal vyřizování tohoto podnětu já.

Při šetření jsem se zaměřil na zjištění těchto otázek a dospěl jsem k následujícím závěrům:

A.1 Otázka, zda OSPOD jako kolizní opatrovník správně vyhodnotil nejlepší zájem dítěte, když v rámci odvolacího soudního řízení změnil své stanovisko k otázce zbavení otce rodičovské odpovědnosti.

OSPOD nepochybil, když změnil svůj názor jako kolizní opatrovník a vyhodnotil, že nejsou dány důvody pro to, aby soud zbavil otce rodičovské odpovědnosti.

A.2 Správnost postupu OSPOD, když matce odmítl sdělit jména osob, které upozorňovaly na její chování vůči synovi.

OSPOD nepochybil, když matce nesdělil jména osob, které učinily anonymní podání.

A.3 Provedení pohovoru s Davidem v mateřské školce bez vědomí matky.

OSPOD nepochybil a postupoval v souladu se zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, když s Davidem provedl pohovor bez vědomí matky.

B. Skutková zjištění

David se paní B. B. narodil mimo manželství, v době, kdy byla provdaná za pana G. B. Davidův otec pan D. má z předchozího vztahu tři již dospělé děti, které vyrůstaly v dětském domově. Matka má kromě Davida jednu dospělou dceru, která byla od dětství v péči prarodičů, a další dvě starší děti, které byly rovněž svěřeny do pěstounské péče prarodičů.

Matka a otec dítěte spolu zpočátku žili. Když byl Davidovi asi jeden rok, stanovil soud nad výchovou dítěte dohled kvůli potyčkám v domácnosti a dalším problémům. Poté, co se matka s otcem rozešli, si matka stěžovala na to, že styk otce se synem neprobíhal řádně, otec se mnohdy ke styku se synem vůbec nedostavil a několikrát přišel opilý. Při předávání docházelo mezi rodiči k rozbrojům, u kterých zasahovala Policie České republiky. V roce 2017 se z otce stal bezdomovec a matka si začala na OSPOD stěžovat, že za ní často chodí a žádá ji, aby ho pustila do bytu.

Z důvodu dlouhodobých potyček s otcem, jeho alkoholismu, tvrzeného nezájmu o dítě a neplacení výživného podala matka v září 2019 k soudu návrh na zbavení otce rodičovské

odpovědnosti vůči Davidovi a žádost o vydání souhlasu k podání žádosti o změnu příjmení dítěte.

OSPOD matčin návrh na zbavení otce rodičovské odpovědnosti i její žádost o vydání souhlasu k podání žádosti o změnu příjmení dítěte podpořil. Okresní soud ve Vsetíně následně rozhodnutím ze dne 4. 2. 2020 omezil otce v rodičovské odpovědnosti v plném rozsahu a udělil matce souhlas k podání žádosti o změnu příjmení dítěte.

Proti uvedenému rozsudku okresního soudu se v březnu 2020 odvolalo Okresní státní zastupitelství ve Vsetíně. OSPOD poté nově vyhodnotil nejlepší zájem dítěte. V odvolacím řízení u krajského soudu v reakci na stanovisko státního zastupitelství OSPOD navrhl, aby soud otci rodičovskou odpovědnost zachoval. Současně OSPOD soudu navrhl, aby udělil matce souhlas k podání žádosti o změnu příjmení dítěte.

Dne 21. 9. 2020 zamítl Krajský soud v Ostravě návrh matky na zbavení otce rodičovské odpovědnosti a na udělení souhlasu k podání žádosti o změnu příjmení jejího syna Davida.

Matka poté vyjádřila nesouhlas s postupem OSPOD jako kolizního opatrovníka. Vadilo jí, že OSPOD změnil svůj postoj poté, co se proti rozhodnutí okresního soudu odvolal státní zástupce.

C. Právní hodnocení

C.1 Otázka, zda OSPOD jako kolizní opatrovník správně vyhodnotil nejlepší zájem dítěte, když v rámci odvolacího soudního řízení změnil své stanovisko k otázce zbavení otce rodičovské odpovědnosti.

Soud rodiče zbaví rodičovské odpovědnosti, zneužívá-li rodič svoji rodičovskou odpovědnost nebo její výkon, anebo svoji rodičovskou odpovědnost nebo její výkon závažným způsobem zanedbává.¹ Takový zásah musí být současně jediným účinným prostředkem ochrany dítěte a potřeba jeho provedení musí převážit nad právem dítěte na rodinný život, zachování rodinných svazků, na péči rodičů a osobní kontakt s nimi a nad právem znát své rodiče.²

V září 2019 podala matka k soudu **návrh na zbavení otce rodičovské odpovědnosti vůči Davidovi a žádost o vydání souhlasu k podání žádosti o změnu příjmení dítěte z „D.“ na „B.“** Matka jako důvod udávala, že otec se o syna nezajímal a zajímal se pouze o ni, když ji chtěl získat zpět jako partnerku. Proto ji pronásledoval a vyhrožoval jí. Otec podle matky nevyužíval asistované styky se synem. Soud otci uložil trest odnětí svobody v délce 18 měsíců pro neplacení výživného a stalking matky (otec nastoupil v únoru 2020 do výkonu trestu odnětí svobody v délce 18 měsíců). Matka rovněž upozorňovala na to, že otec opakovaně porušil soudní usnesení z února 2018 ve věci ochrany proti domácímu násilí a tloukl na její dveře, nadával a vyhrožoval jí. Matka uvedla, že otec je alkoholik, vede zahálčivý život, několikrát byl ve výkonu trestu odnětí svobody a není pro syna pozitivním

1 Ustanovení § 871 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

2 Viz komentář k ustanovení § 871 občanského zákoníku: Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1380 s.

morálním vzorem. Podle znaleckého posudku ze dne 20. 6. 2018 byla u otce zjištěna porucha – závislost na alkoholu – která významně oslabuje jeho rodičovskou kompetenci.

OSPOD jako kolizní opatrovník vyhodnotil nejlepší zájem dítěte tak, že **podpořil matčin návrh na zbavení otce rodičovské odpovědnosti i její žádost o vydání souhlasu k podání žádosti o změnu příjmení dítěte na „B.“**. Rozsudkem Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 4. 2. 2020 soud omezil otce v rodičovské odpovědnosti v plném rozsahu a udělil matce souhlas k podání žádosti o změnu příjmení dítěte.

Proti rozsudku okresního soudu se dne **9. 3. 2020 odvolalo Okresní státní zastupitelství ve Vsetíně**. Státní zástupce v odvolání uvedl, že pro zbavení rodičovské odpovědnosti musí být splněny dvě podmínky: značný stupeň zanedbávání (respektive zneužívání) rodičovské odpovědnosti a současně musí být prokázáno, že zbavení rodiče rodičovské odpovědnosti je jediným účinným prostředkem ochrany dítěte. Státní zástupce v odvolání upozornil na skutečnost, že je třeba při výběru konkrétního opatření zvažovat jeho přiměřenost a zvážit jemnější prostředky, neboť zákon nabízí prostředky jemnější povahy, které by mohly dítě před různými aspekty výkonu rodičovské odpovědnosti otce ochránit. Státní zástupce specifikoval, že otec zanedbával svoji rodičovskou povinnost tím, že neplnil svoji vyživovací povinnost vůči synovi, a tím, že se neúčastnil asistovaných kontaktů se synem. Státní zástupce uvedl, že otec soud informoval o tom, že vyrůstal v dětském domově a návštěvy v prostředí, které mu připomínají dětský domov, jej traumatizují. Otcí vyhovovalo asistované předávání Davida, které využívali dříve. Státní zástupce závěrem uvedl, že matčiny argumenty o negativním výchovném vlivu otce na Davida převzal soud od matky.

Dne 14. 7. 2020 provedl OSPOD s Davidem pohovor v mateřské školce. Sociální pracovnice jej požádala, aby nakreslil svou rodinu. David nejprve nakreslil otce. Řekl o něm, že si jej pamatuje a že je krásný. David si pamatoval, že s otcem chodil na zmrzlinu a do místnosti s hračkami. Potom však řekl, že táta není hodný, protože křičí. Také uvedl, že je zlý. Řekl, že je zlý, protože mu to říkala maminka. Sociální pracovnice v záznamu o provedení pohovoru uvedla, že David zatím není schopen vytvářet a projevit své vlastní názory a představy o sobě a o rodině a také si jeho odpovědi vzájemně odporují.

Dne 14. 7. 2020 OSPOD vypracoval v **odvolacím řízení zprávu pro Krajský soud v Ostravě**. Ačkoliv OSPOD předtím soudu prvního stupně navrhol, aby soud otce zbavil rodičovské odpovědnosti, **v odvolacím řízení jako kolizní opatrovník navrhl, aby otcí byla rodičovská odpovědnost zachována**. Současně uvedl, že po propuštění otce z výkonu trestu odnětí svobody by kontakty otce se synem měly probíhat pouze jako asistované. Současně OSPOD navrhl, aby soud udělil matce souhlas k podání žádosti o změnu příjmení dítěte.

OSPOD dále ve své zprávě informoval Krajský soud v Ostravě o tom, že David je zdravý, dobře živený a nosí hezké oblečení. Oproti vrstevníkům se zdá být jeho psychický vývoj opožděný, navštěvuje logopedii a má odklad školní docházky. Mateřská školka opakovaně poukazovala na jeho nezvladatelné chování, které se zhoršovalo i po některých negativních výstupech otce. Dětská psychiatrická mu diagnostikovala hyperkinetickou poruchu chování. Dále OSPOD ve zprávě uvedl, že v roce 2020 přijal dvě anonymní podání, která upozorňovala na špatné chování matky k dítěti. Matka měla na Davida mluvit vulgárně a často na něj křičet. OSPOD informoval krajský soud také o názoru matky. Matka OSPOD

řekla, že se otec o syna nikdy nezajímal, a proto mu ani nechtěla poskytovat žádné informace o synovi. Matka rovněž OSPOD informovala o tom, že od doby, kdy je otec ve výkonu trestu odnětí svobody, se jim daří dobře a David je ve větší psychické pohodě.

OSPOD do zprávy dále napsal, že otec zásadně nesouhlasil s matčíným návrhem na jeho zbavení rodičovské odpovědnosti. Otec OSPOD sdělil, že si je vědom toho, že vzhledem ke své sociální situaci toho nemůže synovi mnoho nabídnout, ale necítí se být špatným otcem. Otec popřel své negativní chování vůči matce a uvedl, že někdy s ním matka mluví až kamarádským způsobem a jindy na něj volá policii s tím, že ji obtěžuje. Otec důvody matčina chování nechápal.

Dne 21. 9. 2020 vydal **Krajský soud v Ostravě rozsudek, kterým zamítl návrh matky na zbavení otce rodičovské odpovědnosti a na udělení souhlasu k podání žádosti o změnu příjmení jejího syna Davida.**

Matka poté vyjádřila **nesouhlas s postupem OSPOD jako kolizního opatrovníka. Vadilo jí, že OSPOD změnil svůj postoj** poté, co se proti rozhodnutí okresního soudu odvolal státní zástupce a nově vyhodnotil nejlepší zájem dítěte, když soudu navrhl, aby zamítl matčín návrh na zbavení otce rodičovské odpovědnosti.

OSPOD svůj nový názor na věc odůvodnil ve zprávě kolizního opatrovníka ze dne 14. 7. 2020 tím, že intenzita chování otce vůči matce nebyla natolik silná, aby měl soud důvod zasáhnout do rodičovského vztahu tím nejtvrdějším způsobem. Otec od 10. 2. 2020 vykonával trest odnětí svobody (konec trestu má otec stanovený na 20. 12. 2022), rodinná situace se poté stabilizovala a David byl ve větší psychické pohodě. Podle opatrovníka ani případné zbavení rodičovské odpovědnosti by otci nezabránilo v tom, aby matku se synem obtěžoval, pokud by se tak rozhodl. Dále opatrovník poukázal na to, že David má právo na rozvíjení vztahu s otcem.

Z informací, které mám k dispozici, **jsem dospěl k názoru, že OSPOD nepochybil, když v odvolacím řízení u krajského soudu navrhl, aby otec nebyl zbaven rodičovské odpovědnosti.** Ačkoli vztahy mezi rodiči byly velmi komplikované a vyhrocené a matka uváděla, že ji otec obtěžuje, což podle ní mělo špatný vliv na dítě, je zřejmé, že otec o syna nepřestal projevovat zájem. V rámci soudního jednání otec uvedl, že se nedostavoval na asistované kontakty se synem, protože vyrůstal v dětském domově a prostředí asistovaných styků mu připomínalo prostředí dětského domova. Uvedl, že mu více vyhovovala asistovaná předávání, která probíhala dříve.

Je pravda, že otec jako bezdomovec přestal hradit výživné na syna a znalecký posudek vyhodnotil, že jeho závislost na alkoholu významně oslabuje rodičovskou kompetenci otce. Ze spisové dokumentace však nevyplývají žádné informace o tom, že by se otec choval špatně k samotnému dítěti. Je zřejmé, že ohrožující byly pro Davida potyčky mezi samotnými rodiči.

OSPOD pohovorem s Davidem zjistil, že David si na otce pamatuje a pamatuje si na asistované styky s ním. David také uvedl, že otec na matku křičel, s ohledem na jeho omezené vyjadřovací schopnosti však nebylo objektivně možno zjistit Davidův názor.

Výpovědi obou rodičů se rozcházejí. Matka uváděla, že ji otec obtěžuje a otec naopak sděloval, že jednání matky je nečitelné a někdy se k němu chová přátelsky a jindy na něj volá policii. OSPOD měl dále k dispozici podání na matku, která uváděla, že matka na syna velmi vulgárně křičí. Otec OSPOD informoval o tom, že mu matka odmítá sdělovat jakékoliv informace o Davidovi od doby, co vykonává trest odnětí svobody.

Jsem toho názoru, že v tomto případě nebylo zbavení rodičovské odpovědnosti otce jediným možným prostředkem k ochraně Davida, neboť kontakty mohly po propuštění otce na svobodu probíhat jako asistované. Asistované kontakty také OSPOD navrhoval v odvolacím řízení poté, co otec bude propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody. Otec sice soud informoval o tom, že mu asistované kontakty nevyhovovaly, protože mu prostředí, ve kterém probíhaly, připomínalo dětský domov. OSPOD ale mohl společně s otcem hledat prostředí pro asistované styky, které by otce netraumatizovalo. Nadto, jak uvedl OSPOD, v případném stalkingu matky by otec mohl pokračovat i poté, co by jej soud zbavil rodičovské odpovědnosti.

Podporu pro názor OSPOD lze nalézt i v komentářové literatuře.³ Ta k tématu uvádí: *„...zanedbávání povinností musí dosáhnout tak značného stupně, že zbavení rodičovské odpovědnosti je jediným účinným prostředkem ochrany dítěte. Pokud tedy je možné situaci dítěte řešit náhradní péčí s případným omezením rodičovské odpovědnosti v kombinaci např. s omezením (asistovaným stykem či i zákazem) styku, ke zbavení rodičovské odpovědnosti by dojít nemělo...“*

Dále komentář uvádí: *„...Z judikatury NS se podává (NS 21 Cdo 3909/2010), že: „Obecný korektiv pro uvedený krajní zásah do vztahu mezi rodičem a dítětem, spočívající v tom, že takový zásah musí být současně „jediným účinným prostředkem ochrany dítěte, potřeba jeho provedení musí v každém konkrétním případě, z hlediska intenzity řádného nevykonávání rodičovské zodpovědnosti rodičem, převážet nad právem dítěte na rodinný život, zachování rodinných svazků, na péči rodičů a osobní kontakt s nimi, nad právem znát své rodiče (srov. čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod vyhlášené pod č. 2/1993 Sb., čl. 7 odst. 1, čl. 8 odst. 1 a čl. 9 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte). Jinými slovy takový zásah musí být v zájmu dítěte, sledovat jeho blaho (srov. čl. 3 odst. 1 a odst. 2 Úmluvy o právech dítěte). Jen takové pojetí podmínek zbavení rodičovské zodpovědnosti dle ustanovení § 44 odst. 3 zákona o rodině odpovídá jeho ústavně konformnímu výkladu...“*

Dospěl jsem k závěru, že OSPOD nepochybil, když změnil svůj názor jako kolizní opatrovník a vyhodnotil, že nejsou dány důvody pro to, aby soud zbavil otce rodičovské odpovědnosti. OSPOD postupoval správně, když poté, co se státní zástupce proti soudnímu rozhodnutí odvolal, změnil svůj názor a vyhodnotil nově nejlepší zájem dítěte. K tomu naopak dodávám, že OSPOD měl již v řízení soudu prvního stupně zaujmout názor, že nedoporučuje zbavit otce rodičovské odpovědnosti.

3 Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1380 s.

C.2 Správnost postupu OSPOD, když matce odmítl sdělit jména osob, které upozorňovaly na její chování vůči synovi.

Podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí je každý oprávněn upozornit orgán sociálně-právní ochrany dětí na porušení nebo zneužití práv týkajících se rodičovské odpovědnosti.⁴ Zákon současně pracovníkům orgánů sociálně-právní ochrany dětí ukládá povinnost zachovávat mlčenlivost o osobě, která orgán sociálně-právní ochrany dětí upozornila na porušení či zneužití práv týkajících se rodičovské odpovědnosti.⁵

OSPOD matku na osobním setkání dne 1. 10. 2020 a dne 27. 1. 2021 informoval o tom, že hovořil se dvěma osobami, které jej informovaly o nevhodném chování matky vůči synovi. Tyto osoby si přály zůstat v anonymitě. V záznamech o těchto oznámeních bylo uvedeno, že matka na syna často velmi vulgárně a hlasitě křičela, přičemž dítě nebylo slyšet. Sousedé slyšeli pouze matku. Oznámení jsou založena ve spisové dokumentaci bez uvedení jmen oznamovatelů.

Matka si ve stížnosti na postup OSPOD ze dne 23. 4. 2021 stěžovala, že sociální pracovnice měla povinnost matce sdělit, kdo OSPOD poskytl uvedené informace, aby se s ním mohla konfrontovat.

OSPOD však v obdobných případech nemá oprávnění poskytovat informace o osobách, které upozorní na možné porušování práv a povinností týkajících se rodičovské povinnosti. Zákon orgánu sociálně-právní ochrany dětí naopak ukládá povinnost zachovávat mlčenlivost o těchto osobách. Dospěl jsem proto k závěru, že **OSPOD nepochybil, když matce nesdělil jména osob, které OSPOD upozornily na nevhodné chování matky vůči synovi.**

C.3 Provedení pohovoru s Davidem v mateřské školce bez vědomí matky

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí umožňuje pracovníkům orgánů sociálně-právní ochrany dětí navštěvovat děti a jejich rodiny v místě bydliště dítěte, ve školských zařízeních atp. v souvislosti s plněním úkolů, který zákon orgánům sociálně-právní ochrany dítěte svěřuje.⁶

Matka si stěžovala na skutečnost, že sociální pracovnice provedla pohovor s Davidem v mateřské školce bez jejího vědomí. K této námitce se podrobně vyjádřila vedoucí odboru sociálních věcí Městského úřadu Vsetín ve vyřízení stížnosti ze dne 14. 6. 2021. Matka mimo jiné tvrdila, že sociální pracovnice jí sdělila, že bude čerpat dovolenou a přitom bez jejího vědomí v uvedené době provedla pohovor s dítětem. Vedoucí sociálního odboru matku ve vyřízení stížnosti ze dne 14. 6. 2021 informovala o tom, že kontrolou docházky a uskutečněných telefonních hovorů zjistila, že sociální pracovnice s matkou telefonovala dne 3. 7. 2021, poté skutečně čerpala dovolenou a den po návratu z dovolené – dne 14. 7. 2021 – provedla pohovor s Davidem.

4 Viz ustanovení § 7 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

5 Viz ustanovení § 57 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

6 Viz ustanovení § 52 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Co se týká samotného pohovoru, sociální pracovnice dne 3. 7. 2021 matku vyzvala, aby se se synem dostavila na OSPOD za účelem provedení pohovoru s dítětem. To matka odmítla s tím, že syna nechce stresovat. O provedení pohovoru s dítětem přitom OSPOD požádal soud ve své žádosti ze dne 19. 6. 2020. Soud výslovně požádal o „*provedení pohovoru s nezl. Davidem (bez předchozí přípravy a pokud možno v neutrálním prostředí mat. školy)...*“

Z výše uvedeného je zřejmé, že OSPOD postupoval v souladu se svými zákonnými kompetencemi. Jako kolizní opatrovník měl povinnost provést pohovor s dítětem tak, jak jej požádal soud. Protože se matka odmítla na výzvu OSPOD dostavit s dítětem na úřad za účelem provedení pohovoru, uskutečnil jej OSPOD bez vědomí matky v neutrálním prostředí mateřské školky tak, jak jej o to požádal soud. **Dospěl jsem k závěru, že OSPOD nepochybil a postupoval v souladu se zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, když s Davidem provedl pohovor bez vědomí matky.**

D. Informace o dalším postupu

Na základě výše popsaných zjištění a úvah jsem podle ustanovení § 17 zákona o veřejném ochránci práv dospěl k **závěru, že se Městský úřad Vsetín nedopustil pochybení při výkonu sociálně-právní ochrany a kolizního opatrovnictví Davida (nar.). Šetření tímto končím.**

O svých zjištěních a závěrech informuji rovněž právní zástupkyni stěžovatelky.

Brno 13. září 2022

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)